

REGIONALNY PLAN DZIAŁAŃ NA RZECZ ZATRUDNIENIA NA 2013 ROK

Województwo Kujawsko-Pomorskie

Toruń, 2013 rok

WSTĘP.....	4
I. KONTEKST PROBLEMOWY	4
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW REGIONU	6
ZJAWISKO WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO MIESZKAŃCÓW	7
POZIOM KWALIFIKACJI MIESZKAŃCÓW REGIONU	8
EFEKTYWNOŚĆ INSTYTUCJI RYNKU PRACY I POMOCY SPOŁECZNEJ.....	9
II. PRIORYTETY I DZIAŁANIA	10
<i>PRIORYTET I ADAPTACYJNY RYNEK PRACY.....</i>	10
Cel ogólny 1: „Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie”	10
Cel szczegółowy 1.1: „Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia, w tym znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy”	10
Cel szczegółowy 1.2 : „Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych”	10
Cel szczegółowy 1.3: „Rozwijanie aktywnych form integracji społecznej oraz poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej”	10
Cel szczegółowy 1.4: „Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości”	11
Cel ogólny 2: „Wzmocnienie konkurencyjności i adaptacyjności przedsiębiorstw”	11
Cel ogólny 3: „Podniesienie poziomu kwalifikacji i wykształcenia mieszkańców regionu”	11
Cel szczegółowy 3.1: „Podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do zmieniających się potrzeb regionalnej gospodarki”	11
Cel szczegółowy 3.2. „Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy”	12
Cel szczegółowy 3.3 „Zwiększenie współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami”	12
<i>PRIORYTET II WZMOCNIENIE OBSŁUGI RYNKU PRACY.....</i>	13
Cel ogólny 4: „Wzrost jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy i pomocy społecznej”	13
Cel szczegółowy 4.1: „Podnoszenie kwalifikacji kadr instytucji rynku pracy oraz pomocy społecznej”	13
Cel szczegółowy 4.2: „Rozwój usług pośrednictwa pracy, w tym EURES, poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej”	13
Cel szczegółowy 4.3: „Rozwój dialogu i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w regionie”	13
III. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	14
IV. MONITORING PLANU DZIAŁAŃ.....	15

**REGIONALNY PLAN DZIAŁANIA
NA RZECZ ZATRUDNIENIA NA 2013 ROK**

PRIORYTETY I DZIAŁANIA

PRIORYTET I

ADAPTACYJNY RYNEK PRACY

CEL OGÓLNY 1.

Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie

CEL OGÓLNY 2.

Wzmocnienie konkurencyjności i adaptacyjności przedsiębiorstw

CEL OGÓLNY 3.

Podniesienie poziomu kwalifikacji i wykształcenia mieszkańców regionu

PRIORYTET II

WZMOCNIENIE OBSŁUGI RYNKU PRACY

CEL OGÓLNY 4.

Wzrost jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy i pomocy społecznej

WSTĘP

Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2013 r. (RPDZ 2013) przedstawia główne kierunki działań zmierzających do rozwiązywania problemów rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 roku.

Dokument ten uwzględnia priorytety i kierunki działań określone w Krajowym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2012-2014 oraz komponencie regionalnym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, służy także realizacji założeń *Strategii Europa 2020* w obszarze polityki rynku pracy.

RPDZ 2013 został opracowany w oparciu o postanowienia art. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.).

Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2013 rok obejmuje swoim zakresem:

- w części 1: kontekst problemowy, w tym charakterystykę sytuacji na rynku pracy w regionie kujawsko-pomorskim,
- w części 2: cele główne i cele szczegółowe regionalnej polityki na rzecz zatrudnienia oraz działania, za pomocą których cele te będą realizowane,
- w części 3: źródła finansowania i wskaźniki pomiaru dla założonych celów.

Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia został przygotowany przez Zespół powołany Uchwałą Nr 6/135/13 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 6 lutego 2013 r. w sprawie *trybu opracowania Regionalnego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na 2013 rok*.

W celu zapewnienia realizacji zasady partnerstwa dokument został przekonsultowany z samorządami powiatów oraz partnerami społecznym reprezentowanymi w Wojewódzkiej Radzie Zatrudnienia.

I. KONTEKST PROBLEMOWY

Województwo kujawsko-pomorskie zamieszkuje 2098,3 tys. mieszkańców.¹ Podobnie jak w całym kraju następuje proces starzenia się społeczeństwa, co powoduje, że udział ludności w wieku przedprodukcyjnym spadł z 25,2% w 2000 roku do 19,0% w roku 2011, wzrósł natomiast udział ludności w wieku produkcyjnym (z 61,0% do 64,4%) oraz poprodukcyjnym (z 13,8% do 16,6%).

LUDNOŚĆ W WIEKU PRODUKCYJNYM I NIEPRODUKCYJNYM W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

Stan w końcu okresu

Wyszczególnienie	2000 rok		2009 rok		2011 rok			
	osoby	%	osoby	%	osoby	%	zmiana do 2000 r.	
							w osobach	w %
Ogółem	2 067 817	100,0	2 069 083	100,0	2 098 370	100,0	30 553	1,5
Wiek przedprodukcyjny (0-17 lat)	521 337	25,2	406 397	19,6	399 592	19,0	-121 745	-23,4
Wiek produkcyjny (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat)	1 260 688	61,0	1 338 427	64,7	1 351 459	64,4	90 771	7,2
w tym mobilny (18-44 lata)	826 800	40,0	832 119	40,2	840 225	40,0	13 425	1,6
w tym niemobilny	433 888	21,0	506 308	24,5	511 234	24,4	77 346	17,8
Wiek poprodukcyjny (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej)	285 792	13,8	324 259	15,7	347 319	16,6	61 527	21,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

¹ Źródło: GUS BDL http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=300647&p_token=0.001073580230277149#

Niekorzystnie przedstawia się prognoza dotycząca ekonomicznych grup ludności: z danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny wynika, że od 2011 do 2035 roku, przy ogólnym spadku liczby ludności województwa o 8,5%, o 23,4% spadnie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, o 18,2% – w wieku produkcyjnym, natomiast o 46,5% wzrośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym.²

Pociąga to za sobą konsekwencje dla rynku pracy, zwłaszcza w dziedzinie aktywizacji zawodowej osób starszych, a co za tym idzie – rozwijania form kształcenia pozaszkolnego i ustawicznego, zwłaszcza w kontekście przesuwania wieku przejścia na emeryturę do 67 roku życia.

W opublikowanej we wrześniu 2012 roku przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego „Analizie porównawczej województw w kontekście realizacji celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”³ zdefiniowano **główne obszary problemowe województwa kujawsko-pomorskiego**:

- „stopa bezrobocia kobiet wg BAEL (13,2%) należy do wyższych w kraju (PL - 10,4%)
- wysoki udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wśród bezrobotnych 30,8% (PL – 28%)
- wysoki poziom obciążenia instytucji pomocy społecznej – na pracownika socjalnego przypadało 209 klientów pomocy (PL – 166)
- niski udział osób z wykształceniem wyższym wśród ludności 16,8% (PL – 20,7%)
- jeden z dwóch regionów, w których na kierunkach technicznych nie kształcono żadnych doktorantów
- niski udział osób posiadających wykształcenie wyższe naukowotechniczne i jednocześnie pracujących w obszarze B+R w stosunku do ludności aktywnej zawodowo 12,8% (PL – 17,4%)
- stosunkowo niska trwałość podmiotów zarejestrowanych w REGON – na 10 tys. ludności w regionie wyrejestrowano 75 (PL – 62)
- niski udział firm z sektora usług, które ponosiły nakłady na działalność innowacyjną 6,6% (PL – 10,4%)
- niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej 62,8% (PL – 72%).”

AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW REGIONU

Według prowadzonych przez GUS badań aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) w regionie kujawsko-pomorskim⁴ **współczynnik aktywności zawodowej**, charakteryzujący udział ludności aktywnej zawodowo (pracującej i bezrobotnej) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej, ogółem wyniósł w IV kwartale 2012 roku 56,1% (o 0,1 pkt. proc. więcej niż w Polsce). W odniesieniu do IV kwartału roku poprzedniego odnotowano w tym względzie w regionie wzrost o 1,5 pkt. proc. (w Polsce wzrost ten wyniósł 0,3 pkt. proc.).

Liczony w ramach BAEL **wskaźnik zatrudnienia** (czyli procentowy udział pracujących w ogólnej liczbie ludności danej kategorii) w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale 2012 r. w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej wyniósł 49,7% (o 0,7 pkt. proc. mniej niż w Polsce). W skali roku wskaźnik ten wzrósł w regionie o 1,2 pkt. proc. (w Polsce odnotowano w tym zakresie wzrost o 0,1 pkt. proc.).

Wskaźnik zatrudnienia osób młodych (15 – 24 lata) w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł w 2011 roku 22,9% i był o 2,0 pkt. proc. niższy niż w Polsce.⁵ Podobna różnica wystąpiła również w stosunku do osób w wieku 15 – 29 lat: dla województwa było to 41,3%, natomiast dla Polski – 43,4%.

Wskaźnik zatrudnienia osób starszych (50 lat i więcej lata) w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł w 2011 roku 29,2% i także był o 2,0 pkt. proc. niższy niż w Polsce.⁶

² Źródło: GUS BDL http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=300765&p_token=0.07946576312882081#

³ Patrz: <http://www.efs.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx#zakladka=2&strona=1>

⁴ Źródło: http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1790_PLK_HTML.htm

⁵ Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=300940&p_token=0.48415884645465557#; brak danych dla roku 2012

⁶ Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=309270&p_token=0.9591699004462363; brak danych dla roku 2012

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 – 64 lata w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł w 2011 roku 22,7% i był o 2,0 pkt. proc. wyższy niż w Polsce.⁷

Obliczana według metodologii BAEL **stopa bezrobocia** w IV kwartale 2012 r. w naszym regionie wyniosła 11,4% (w kraju – 10,1%). W odniesieniu do IV kwartału roku poprzedniego wysokość tego wskaźnika wzrosła o 0,3 pkt. proc. (w Polsce – wzrost ten wyniósł 0,4 pkt. proc.).

W roku 2012 odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim **spadek przeciętnego zatrudnienia** w sektorze przedsiębiorstw: ukształtowało się ono na poziomie 244,7 tys. osób i było niższe niż w roku poprzednim o 1,0%⁸ (w skali kraju odnotowano w tym zakresie wzrost o 2,0%).

Województwo kujawsko-pomorskie cechuje się **niższymi – niż średnio w kraju – wskaźnikami określającymi przedsiębiorczość mieszkańców**.⁹ W końcu 2011 roku (brak danych dla roku 2012) na 10 tys. ludności przypadało w województwie 879 podmiotów wpisanych w rejestrze REGON (o 125 mniej niż ogółem w Polsce). W 2011 roku na 10 tys. ludności przypadało w regionie 87 nowo zarejestrowanych i 94 jednostek wykreślonych z rejestru REGON (w Polsce odpowiednio: 90 jednostek nowo zarejestrowanych i 100 – wykreślonych). Na 100 osób w wieku produkcyjnym w województwie kujawsko-pomorskim, 10 – to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w Polsce – 12 osób).

Stopa bezrobocia rejestrowanego,¹⁰ charakteryzująca udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo, w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła w końcu 2012 roku 17,9% i była o 4,5 pkt. proc. **wyższa niż w kraju** (w końcu 2011 roku różnica wyniosła również 4,5 pkt. proc.).

W 2012 roku do powiatowych urzędów pracy w województwie kujawsko-pomorskim pracodawcy 77 razy zgłaszali zamiar dokonania **zwolnień z przyczyn dotyczących zakładów pracy**. Łącznie dotyczyło to 3408 pracowników (w roku 2011 było to odpowiednio: 95 zgłoszeń dotyczących 2583 osób). Liczba bezrobotnych zwolnionych z przyczyn zakładów pracy w końcu 2012 roku wzrosła w odniesieniu do roku poprzedniego o 63,5% i wyniosła 4957 osób, co stanowiło 3,3% ogółu bezrobotnych (przed rokiem – 2,2%).

W 2012 roku do powiatowych urzędów pracy w województwie kujawsko-pomorskim pracodawcy zgłosili **53 616 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej**. Było to o 13,3% propozycji więcej niż w roku poprzednim. **Liczba propozycji** na formy subsydiowane wzrosła o 50,7%, natomiast **na zatrudnienie niesubsydiowane spadła o 9,7%**. W tym samym czasie w Polsce liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej wzrosła o 5,9%, a liczba ofert na zatrudnienie niesubsydiowane zmniejszyła się o 7,0%.¹¹

Według stanu w dniu 31 grudnia 2012 roku w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych pozostawało **148 839 bezrobotnych**. **W porównaniu z końcem roku poprzedniego liczba bezrobotnych wzrosła o 9217 osób** (6,6%). W tym samym czasie w Polsce liczba bezrobotnych wzrosła o 7,8%.¹²

W 2012 roku zwiększyła się zarówno liczba bezrobotnych kobiet (o 2,9% czyli 2245 osób), jak i mężczyzn (o 11,4% czyli 6972 osoby). Znaczny względny wzrost (63,5%, czyli 1925 osób) wystąpił w kategorii osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Wśród bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy znaczący wzrost odnotowano w populacji osób które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia (o 16,0%, czyli 393 osoby), najmniejszy zaś – wśród osób do 25 roku życia (o 0,7%, czyli 204 osoby). Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych wzrosła w ciągu roku o 1,3% (81 osób). O 56,9% wzrosła liczba osób powracających do rejestracji po zakończeniu kontraktu socjalnego, ale wzrost ten wyniósł 33 osoby. Spadek liczby bezrobotnych dotyczył jedynie osób bez doświadczenia

⁷ Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=300940&p_token=0.2000576399531151#; brak danych dla roku 2012

⁸ Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=301066&p_token=0.07690545884627742

⁹ Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=301461&p_token=0.014133143429496897

¹⁰ Źródło: http://www.stat.gov.pl/gus/praca_wynagrodzenia_PLK_HTML.htm

¹¹ Źródło: <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867997&pT=details&sP=CONTENT,objectID,867970>

¹² Źródło: j.w.

zawodowego (o 0,2%, czyli 50 osób). Liczba osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy ogółem wzrosła w 2012 roku o 6,5% (8368 osób).

W 2012 roku o 3,4% (264 osoby) wzrosła liczba osób będących w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, ale w kategorii osób, które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia wystąpił spadek o 0,8% (13 osób). Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, realizując zadania związane z monitoringiem zawodów deficytowych i nadwyżkowych, od wielu lat analizuje zależności, jakie występują między liczbą osób, które kończą szkoły ponadgimnazjalne a liczbą osób, które rejestrują się w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotni będący w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki. Z analiz tych wynika, że w najgorszej sytuacji znalazły się osoby kończące zasadnicze szkoły zawodowe, wśród których średnio co 3. absolwent w końcu 2011 r. pozostawał w ewidencji powiatowych urzędów pracy jako osoba bezrobotna. W przypadku szkół policealnych i techników, jako osoba bezrobotna zarejestrowany był co 5. absolwent. Najlepiej na rynku pracy odnaleźli się absolwenci szkół wyższych, spośród których co 12. osoba pozostawała w ewidencji osób bezrobotnych.¹³ W odniesieniu do lat wcześniejszych nie uległa istotnym zmianom lista najpopularniejszych kierunków kształcenia. Kierunki te w znacznej części odpowiadają zawodom licznie reprezentowanym przez osoby bezrobotne.

W dalszym ciągu **nie zmienia się w istotny sposób struktura bezrobotnych pod względem cech społeczno-demograficznych**: w ciągu 2012 roku najbardziej wzrósł udział osób zwolnionych z przyczyn zakładu pracy, którzy stanowią obecnie 3,3% ogółu bezrobotnych (o 1,1 pkt. proc. więcej niż przed rokiem). Osoby bez wykształcenia średniego stanowią 63,1% ogółu bezrobotnych (o 0,2 pkt. proc. więcej niż przed rokiem, kobiety – 54,1% (o 1,9 pkt. proc. mniej), długotrwale bezrobotni to również 54,1% ogółu (o 0,2 pkt. proc. więcej niż przed rokiem), mieszkańcy wsi – 45,0% (spadek o 0,1 pkt. proc.), osoby powyżej 50 roku życia – 20,6% (wzrost o 0,6 pkt. proc.), osoby do 25 roku życia – również 20,6% (spadek o 1,2 pkt. proc.), „absolwenci” – 5,4% (spadek o 0,2 pkt. proc.), natomiast niepełnosprawni – 4,4% (spadek o 0,2 pkt. proc.). Prawo do zasiłku posiada 18,8% ogółu bezrobotnych (przed rokiem – 18,3%).

ZJAWISKO WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO MIESZKAŃCÓW

Jedną z głównych przyczyn wykluczenia społecznego jest bezrobocie. Zatrudnienie zatem, to podstawowy warunek zapobiegania temu zjawisku. Osoby i rodziny, w których występuje problem długotrwałego bezrobocia, uzależniają się od korzystania z pomocy społecznej, a w konsekwencji tracą umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach, przyjmują postawę bierności i coraz bardziej oddalają się od rynku pracy. Objęcie tych osób wieloaspektowym wsparciem, mającym na celu przezwyciężenie istniejących u nich deficytów i dysfunkcji oraz pomoc w powrocie na rynek pracy, jest podstawowym warunkiem zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Na niekorzystną sytuację społeczną na terenie woj. kujawsko-pomorskiego wskazuje m.in. duża liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Odsetek korzystających z pomocy społecznej w 2011 wynosił w naszym województwie 12,1%, podczas, gdy w Polsce 9,1%.¹⁴ Stanowi to jeden z najwyższych wyników w kraju.

Dominujące powody korzystania z pomocy społecznej to (dane z 2011 r.):

- ubóstwo (55 866 rodzin - 60% w ogólnej liczbie korzystających, PL - 692 613 rodziny - 54% w ogólnej liczbie korzystających),
- bezrobocie (54 303 rodziny - 59% w ogólnej liczbie korzystających, PL- 621 022 rodziny - 49% w ogólnej liczbie korzystających),
- niepełnosprawność (25 812 rodzin - 28% w ogólnej liczbie korzystających, PL - 397 590 rodzin - 31% w ogólnej liczbie korzystających),

¹³ Patrz: „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2011 roku – część druga”, Toruń, wrzesień 2012 r.

¹⁴ Wybrane elementy pomocy społecznej i pieczy zastępczej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2009-2011 – analiza porównawcza na tle innych województw, ROPS Toruń, 2012 r.

- bezradność (16 532 rodziny - 18% w ogólnej liczbie korzystających, PL - 242 618 rodzin - 19% w ogólnej liczbie korzystających)¹⁵.

Istotnymi działaniami mającymi zapobiegać wykluczeniu społecznemu mieszkańców województwa i służyć integracji i aktywizacji (w tym zawodowej) osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, są projekty systemowe realizowane przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach Priorytetu VII PO KL. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r. udział w projektach w zakresie rozwoju i upowszechniania aktywnej integracji rozpoczęło 6938 osób (w tym 4652 bezrobotnych).

POZIOM KWALIFIKACJI MIESZKAŃCÓW REGIONU

Jak wynika z raportów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się niższymi niż średnio w kraju wskaźnikami poziomu wykształcenia mieszkańców:¹⁶ wśród ludności w wieku 13 lat i więcej wyższe niż średnia krajowa są tylko udziały osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 3,6 pkt. proc.) oraz podstawowym ukończonym i gimnazjalnym (o 1,9 pkt. proc.), natomiast najbardziej „in minus” wyróżnia się kategoria osób z wykształceniem wyższym (o 2,9 pkt. proc. mniej niż w Polsce).

STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA LUDNOŚCI W WIEKU 13 LAT I WIĘCEJ W POLSCE I WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM WEDŁUG NSP 2011 (w %)

Poziom wykształcenia	Polska	województwo kujawsko-pomorskie
wyższe	17,0	14,1
policealne i średnie zawodowe	19,8	18,5
średnie ogólnokształcące	11,8	11,0
zasadnicze zawodowe	21,7	25,2
podstawowe ukończone i gimnazjalne	23,2	25,2
podstawowe nieukończone	1,4	1,2
nieustalone	5,2	4,9
razem	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://www.stat.gov.pl/gus/5840_13164_PLK_HTML.htm

Niekorzystnie przedstawia się także struktura wykształcenia bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy: aż 31,2% z nich legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym, a kolejne 31,9% – gimnazjalnym i poniżej.

Nadal istotnym problemem wpływającym na funkcjonowanie regionalnego rynku pracy jest utrzymujące się **niedostosowanie struktury kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców**. Na kwestię tę wskazują m. in. wyniki systematycznie realizowanego przez urzędy pracy monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz badań pracodawców realizowanych w ramach projektu systemowego WUP w Toruniu *Rynek Pracy pod Lupą*: z 1856 zawodów, którymi legitymowali się bezrobotni zarejestrowani w powiatowych urzędach pracy lub zgłoszono w nich wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej (przed rokiem – 1461 zawodów) 77,9% to zawody nadwyżkowe (rok wcześniej – 76,9%).

Przygotowany na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego raport z badania pn. „Ocena stopnia zainteresowania pracodawców współpracą z placówkami kształcenia zawodowego w zakresie praktycznych form nauczania i przygotowania zawodowego w kontekście wdrażania Działania 9.2 PO KL” wskazuje na niewystarczające przygotowanie praktyczne młodzieży, jak również

¹⁵Ibidem.

¹⁶ Źródło: http://www.stat.gov.pl/gus/5840_13164_PLK_HTML.htm

trudności w nawiązywaniu współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami. Główne problemy, na jakie wskazywali pracodawcy to:

- niedostosowanie oferty szkół do potrzeb pracodawców,
- niski poziom przygotowania praktycznego i słaba znajomość języków obcych absolwentów,
- brak inicjatywy ze strony szkół i brak kadry, która mogłaby się zająć uczniami (praktykantami),
- brak inicjatywy ze strony szkół do rozwijania współpracy z pracodawcami w zakresie organizacji praktycznej nauki zawodu i brak kadry, która mogłaby się zająć uczniami (praktykantami) po stronie pracodawców,
- niedostateczny udział pracodawców w procesie tworzenia programów kształcenia i programów praktyk zawodowych.

Do działań mających na celu poprawę sytuacji w tym zakresie należy m. in. **wydawanie opinii przez Wojewódzką i Powiatowe Rady Zatrudnienia opinii w sprawach dotyczących kierunków kształcenia**. Nowelizacja ustawy o systemie oświaty wprowadziła w 2012 roku zapis, że „dyrektor szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe, w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę, ustala zawody, w których kształci szkoła, po zasięgnięciu opinii powiatowej i wojewódzkiej rady zatrudnienia co do zgodności z potrzebami rynku pracy.” W 2012 roku do WRZ wpłynęły 32 wnioski z 30 szkół ponadgimnazjalnych z prośbą o zaopiniowanie łącznie 122 nowych kierunków kształcenia w 56 zawodach. Po przeanalizowaniu sytuacji na rynku pracy w wybranych zawodach – na podstawie informacji przygotowanych przez WUP – wydanych zostało 88 opinii pozytywnych i 34 opinie negatywne.

Wobec niekorzystnej struktury zawodowej bezrobotnych, a także niewystarczającego tempa zmian w strukturze kształcenia zawodowego, niezbędne staje się dalsze wzmocnienie instytucji kształcenia ustawicznego jako istotnego elementu podnoszenia kwalifikacji ludności regionu. Szczególnego znaczenia nabierają również działania związane z **pomocą kierowaną do przedsiębiorców w zakresie wspierania rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwa dla przedsiębiorstw**, a także zwiększenia transferu wiedzy i wzmocnienia powiązań sfery B+R z przedsiębiorstwami.

EFEKTYWNOŚĆ INSTYTUCJI RYNKU PRACY I POMOCY SPOŁECZNEJ

Dynamiczne zmiany na rynku pracy stawiają wciąż nowe wyzwania przed instytucjami rynku pracy zaangażowanymi w jego obsługę. Wzrost efektywności działań podejmowanych przez instytucje działające w obszarze rynku pracy **wymaga stałego podnoszenia kwalifikacji osób zatrudnionych w tych instytucjach (w tym kadr publicznych służb zatrudnienia oraz pomocy i integracji społecznej)**. Dzięki temu możliwe będzie podniesienie jakości usług świadczonych przez partnerów rynku pracy (zwłaszcza w zakresie poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, w tym również do pracy za granicą), a także **wzbogacenie oferty kierowanej zarówno do bezrobotnych, klientów pomocy społecznej, jak i przedsiębiorców**.

Na efektywność funkcjonowania rynku pracy wpływa również nawiązanie oraz wzmocnianie współpracy między OPS i PUP, działającymi w poszczególnych powiatach. Tylko dzięki tworzeniu warunków do podjęcia współdziałania, a także uzupełniania się publicznych służb zatrudnienia oraz pomocy i integracji społecznej w udzielaniu wsparcia i przywracaniu osób bezrobotnych na rynek pracy, możliwe będzie przeciwdziałanie wykluczeniu i w jak najszerzej skali włączanie społeczne poprzez reintegrację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia.

Dla zwiększenia efektywności funkcjonowania rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim konieczny jest również rozwój dialogu społecznego oraz wzmocnienie współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie regionalnym i lokalnym przez partnerów społecznych działających w obszarze zatrudnienia i edukacji. Instytucje rynku pracy, administracja samorządowa szczebla powiatowego i gminnego, rady zatrudnienia, związki i organizacje pracodawców, instytucje działające w obszarze edukacji (kształcenie ustawiczne i zawodowe) powinny w większym stopniu uczestniczyć w wypracowaniu wspólnych form rozwiązywania problemów na regionalnym i lokalnych rynkach pracy.

II. PRIORYTETY I DZIAŁANIA

PRIORYTET I: „ADAPTACYJNY RYNEK PRACY”

Cel ogólny 1: „*Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie*”

Cel szczegółowy 1.1: „Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia, w tym znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągany będzie m.in. przez realizację Planu Działania dla Priorytetu VI „*Rynek pracy otwarty dla wszystkich*” PO KL oraz Planu Działania dla Priorytetu VIII „*Regionalne kadry gospodarki*” PO KL, w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Poddziałania 6.1.1 *Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy*
- Poddziałania 6.1.3 *Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych*
- Poddziałania 8.1.2 *Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie* oraz poprzez
- działania podejmowane przez PUP ze środków FP (w tym programy specjalne i z rezerwy MPiPS) w oparciu o przepisy wynikające z ustawy *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.).

Realizujący cel:

Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Powiatowe Urzędy Pracy, Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel szczegółowy 1.2 : „Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągany będzie m.in. przez realizację zadań wynikających z ustawy *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) poprzez dofinansowanie ze środków PFRON oraz budżetu województwa zadań wynikających z ww. ustawy.

Cel osiągany będzie także przez realizację Planu Działania dla Priorytetu VII „*Promocja integracji społecznej*” PO KL, a w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Działania 7.4 – *Niepełnosprawni na rynku pracy*.

Realizujący cel:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Pełnomocnik Zarządu Województwa ds. Osób Niepełnosprawnych, PFRON, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Powiatowe Urzędy Pracy.

Cel szczegółowy 1.3: „Rozwijanie aktywnych form integracji społecznej oraz poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie przez realizację Planu Działania dla Priorytetu VII „*Promocja integracji społecznej*” PO KL, a w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Poddziałania 7.1.1 – *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej*
- Poddziałania 7.1.2 – *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie*
- Poddziałania 7.2.1 – *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*
- Poddziałania 7.2.2 – *Wsparcie ekonomii społecznej*

Realizujący cel:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu

Cel szczegółowy 1.4: „Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie m. in. poprzez realizację projektów w ramach Priorytetu VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* PO KL, w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Działania 6.2 *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia* PO KL tj. pilotażowy projekt realizowany przez Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy, zakładający wsparcie w postaci mikropożyczek oraz projekt systemowy WUP realizowany w partnerstwie ze wszystkimi powiatowymi urzędami pracy oferujący dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Realizujący cel:

Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu i Powiatowe Urzędy Pracy

Cel ogólny 2: „Wzmocnienie konkurencyjności i adaptacyjności przedsiębiorstw”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie m.in. przez realizację Planu Działania dla Priorytetu VIII „*Regionalne kadry gospodarki*” PO KL, w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Poddziałania 8.1.3 – *Wzmacnianie lokalnego partnerstwa na rzecz adaptacyjności*
- Poddziałania 8.2.1 – *Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw*
- Poddziałania 8.2.2 – *Regionalne Strategie Innowacji.*

Realizujący cel:

Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel ogólny 3: „Podniesienie poziomu kwalifikacji i wykształcenia mieszkańców regionu”

Cel szczegółowy 3.1: „Podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do zmieniających się potrzeb regionalnej gospodarki”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie m.in. przez realizację Planu Działania dla Priorytetu VIII „Regionalne kadry gospodarki” PO KL, w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Poddziałania 8.1.1 *Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw*

Realizujący cel:

Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel szczegółowy 3.2. „Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie m.in. przez realizację Planu Działania dla Priorytetu IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” PO KL, a w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Poddziałania 9.6.1 – *Upowszechnienie kształcenia osób dorosłych w formach szkolnych*
- Poddziałania 9.6.2 – *Podwyższanie kompetencji osób dorosłych w zakresie ICT i znajomości języków obcych*
- Poddziałania 9.6.3 – *Doradztwo dla osób dorosłych w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru kierunków i formy podnoszenia swoich kompetencji i podwyższania kwalifikacji*

Realizujący cel:

Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel szczegółowy 3.3 „Zwiększenie współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie m.in. przez realizację Planu Działania dla Priorytetu IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” PO KL, a w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Działania 9.2 *Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego*

Realizujący celu:

Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Departament Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

PRIORYTET II: „WZMOCNIENIE OBSŁUGI RYNKU PRACY”

Cel ogólny 4: „Wzrost jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy i pomocy społecznej”

Cel szczegółowy 4.1: „Podnoszenie kwalifikacji kadr instytucji rynku pracy oraz pomocy społecznej”

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie m.in. poprzez realizację Planu Działania dla Priorytetu VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* PO KL oraz Planu Działania dla Priorytetu VII „*Promocja integracji społecznej*” PO KL, w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Poddziałania 6.1.2 – *Wsparcie powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w regionie.*
- Poddziałania 7.1.3 – *Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej.*

Realizujący cel:

Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu

Cel szczegółowy 4.2: „Rozwój usług pośrednictwa pracy, w tym EURES, poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej”

Realizacja celu:

- Realizacja działań w oparciu o przepisy wynikające z ustawy *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.).

Realizujący cel:

Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Powiatowe Urzędy Pracy.

Cel szczegółowy 4.3: "Rozwój dialogu i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w regionie"

Realizacja celu:

Cel szczegółowy osiągnąć będzie m.in. poprzez realizację Planu Działania dla Priorytetu VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* PO KL, w szczególności poprzez realizację projektu dotyczącego rozwoju dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie regionalnym i lokalnym w ramach:

- Poddziałania 6.1.1 *Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy*

oraz poprzez realizację Planu Działania dla Priorytetu VII „*Promocja integracji społecznej*” PO KL w szczególności poprzez realizację projektów w ramach:

- Poddziałania 7.1.3 – *Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej.*

Realizujący cel:

Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu

III. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Finansowanie zadań RPD/Z na 2013 rok będzie odbywało się ze środków Funduszu Pracy, Europejskiego Funduszu Społecznego, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środków własnych województwa kujawsko-pomorskiego, środków własnych samorządów powiatów, budżetu państwa oraz innych.

Szczegółowy wykaz źródeł finansowania zawiera tabela nr 1.

Tabela nr 1 Źródła finansowania zadań realizowanych w ramach RPDZ/2013

2013							
Numer działania i poddziałania	Budżet państwa	Fundusz Pracy	Europejski Fundusz Społeczny	Środki województwa	Środki innych jednostek samorządu terytorialnego	PFRON	Inne
1. Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie							
1.1	x	x	x				
1.2		x	x	x	x	x	
1.3		x	x	x	x	x	
1.4	x		x				
2. Wzmocnienie konkurencyjności i adaptacyjności przedsiębiorstw							
2.	x		x	x			
3. Podniesienie poziomu kwalifikacji i wykształcenia mieszkańców regionu							
3.1	x		x				
3.2	x		x				
3.3	x		x		x		
4. Wzrost jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy i pomocy społecznej							
4.1	x		x	x			
4.2		x		x			x ¹⁷
4.3	x		x	x			

¹⁷ Grant EURES finansowany z budżetu Unii Europejskiej

IV. MONITORING PLANU DZIAŁAŃ

W celu monitorowania realizacji Regionalnego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na 2013 rok skonstruowano zestaw wskaźników przedstawionych w tabeli nr 2.

Monitoring RPDZ/2013 zostanie przeprowadzony w pierwszym kwartale 2014 roku, a wyniki monitoringu zostaną przedstawione w formie raportu.

Tabela nr 2 Monitoring Planu Działań

Nr celu	Nazwa Celu	Nazwa Wskaźników Monitoringu (stan w końcu 2013 roku)
1. Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie		Stopa bezrobocia Wskaźnik aktywności zawodowej Wskaźnik zatrudnienia
1.1.	Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia, w tym znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba pracowników zagrożonych negatywnymi skutkami procesów restrukturyzacji w przedsiębiorstwach, którzy zostali objęci działaniami szybkiego reagowania ▪ Liczba osób zwolnionych w przedsiębiorstwach dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi, którzy zostali objęci działaniami szybkiego reagowania ▪ Liczba osób, które otrzymały środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej ▪ Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej <hr/> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba bezrobotnych ogółem, w tym udział: <ul style="list-style-type: none"> - kobiet, - osób zamieszkujących na terenach wiejskich, - osób do 25 roku życia, - osób powyżej 50 roku życia, - osób długotrwale bezrobotnych, - osób niepełnosprawnych ▪ Liczba osób, które zakończyły udział w projektach (dla Priorytetu VI)
1.2.	Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udział bezrobotnych niepełnosprawnych w liczbie bezrobotnych ogółem; ▪ Liczba osób niepełnosprawnych, które zakończyły udział w projektach lub programach. ▪ Liczba osób niepełnosprawnych, które zakończyły udział w projektach realizowanych w ramach Działania
1.3.	Rozwijanie aktywnych form integracji społecznej oraz poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji ▪ Liczba klientów instytucji pomocy społecznej objętych kontraktami

		<p>socjalnymi w ramach realizowanych projektów</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły udział w projekcie ▪ Liczba podmiotów ekonomii społecznej, które otrzymały wsparcie z EFS za pośrednictwem instytucji wspierających ekonomię społeczną ▪ Liczba osób, które otrzymały wsparcie w ramach instytucji ekonomii społecznej ▪ Liczba podmiotów ekonomii społecznej utworzonych dzięki wsparciu z EFS
1.4.	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne dotacje w projektach ▪ Liczba osób, które skorzystały z instrumentów zwrotnych w projektach
2. Wzmocnienie konkurencyjności i adaptacyjności przedsiębiorstw		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba partnerstw (sieci współpracy) związanych na szczeblu lokalnym i regionalnym ▪ Liczba osób, które ukończyły udział w stażach lub szkoleniach praktycznych, w podziale na: <ul style="list-style-type: none"> - pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych - pracowników naukowych w przedsiębiorstwach ▪ Liczba doktorantów, którzy otrzymali stypendia naukowe
Działanie 3. Podniesienie poziomu kwalifikacji i wykształcenia mieszkańców regionu		Udział zawodów nadwyżkowych w ogólnej liczbie zawodów występujących wśród bezrobotnych Struktura wykształcenia osób bezrobotnych
3.1.	Podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do zmieniających się potrzeb regionalnej gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba przedsiębiorstw, które zostały objęte wsparciem w zakresie projektów szkoleniowych ▪ Liczba pracujących osób dorosłych, które zakończyły udział w projektach szkoleniowych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób w wieku powyżej 50. roku życia
3.2.	Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób dorosłych w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w formalnym kształceniu ustawicznym w ramach projektów: <ol style="list-style-type: none"> a) w tym w zakresie form szkolnych b) w tym w zakresie języków obcych c) w tym w zakresie ICT ▪ Liczba pracujących osób dorosłych, które zakończyły udział w projektach szkoleniowych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> liczba osób w wieku pow. 50. roku życia

3.3.	Zwiększenie współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wdrożyły programy rozwojowe ▪ Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które współpracowały z przedsiębiorstwami w zakresie wdrażania programów rozwojowych ▪ Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach w ramach Działania
Działanie 4. Wzrost jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy i pomocy społecznej		Liczba bezrobotnych osób przypadająca na jednego pracownika urzędu pracy Zadowolenie z usług PUP wśród bezrobotnych
4.1.	Podnoszenie kwalifikacji kadr instytucji rynku pracy oraz pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba pracowników instytucji pomocy społecznej i integracji społecznej bezpośrednio zajmujących się aktywną integracją, którzy w wyniku wsparcia EFS podnieśli swoje kwalifikacje w systemie pozaszkolnym ▪ Liczba kluczowych pracowników PSZ, którzy zakończyli udział w szkoleniach realizowanych w systemie pozaszkolnym, istotnych z punktu widzenia regionalnego rynku pracy
4.2.	Rozwój usług pośrednictwa pracy, w tym EURES, poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba agencji zatrudnienia, działających w regionie ▪ Liczba osób korzystających z usług EURES ▪ Liczba osób korzystających z poradnictwa zawodowego w CIiPKZ i PUP
4.3.	Rozwój dialogu i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w regionie	Liczba przedstawicieli partnerów publiczno-społecznych, którzy rozpoczną udział w projekcie